CYMDEITHAS HANES PLAID CYMRU HISTORY SOCIETY

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 2 Ebrill 2024 am 6pm yn 64 St Michaels Road Llandaf Caerdydd a drwy Zoom

- **Yn bresennol**; Dafydd Griffiths, Meri Griffiths, Syd Morgan, Stephen Thomas (Trys), Penri Willliams, Eluned Bush (Ysg)

- **Ymddiheuriadau;** Dafydd Williams (Cad), Meirick Davies, Viv Pugh, Brian Thomas

- **Derbyniwyd cofnodion y cyfarfod diwethaf.**

- **Materion yn codi o'r cyfarfod diwethaf.**

  - **Mynychodd y Cadeirydd, yr Ysgrifennydd a'r Trysorydd cyfarfod drwy Zoom gyda Phrif Weithredwr Plaid Cymru a Robert Phillips o'r Llyfrgell Genedlaethol i drafod y cynlluniau sydd gan y Llyfrgell ar gyfer coffáu Canmlwyddiant y Blaid.** Cynigiodd Robert Phillips o'r Llyfrgell y canlynol; Darlith Flynyddol gan Richard Wyn Jones ym mis Tachwedd, o leiaf 2 erthygl yn rhifyn 2025 o'u cylchlythyr Maniffesto i ganolbwyntio ar Blaid Cymru, digideiddio tua 5O eitemau a gedwir yn y Llyfrgell, arddangosfa o ddetholiad o archifau a chlipiau ffilm Plaid Cymru ar y sgrin yn ardal gyhoeddus y Llyfrgell am gyfnod yn ystod y flwyddyn i'w gadarnhau. Cytunodd y Cadeirydd i baratoi, gyda chymorth gweddill y Pwyllgor, rhestr o awgrymiadau o eitemau i'w digideiddio/arddangos

  - Mae Penri Williams a'r Cadeirydd wrthi'n cynllunio baneri rholio newydd ar linell amser y Blaid i'w harddangos yn ystod 2025.

  - Mae'r trawsgrifiad o ddarlith Dafydd Wigley, gyda chyfieithiad a ffotograffau bellach ar ein gwefan

- **Gohebiaith**

  - E-bost gan ddyn yn Catalonia ar ran y Sefydliad Coppietters yn gofyn am luniau i fynd mewn llyfryn a ysgrifennwyd gan Alan Sandry ar Saunders Lewis . Rhoddodd Penri Williams luniau o wefan y Gymdeithas ac mae staff y Llyfrgell Genedlaethol hefyd yn cynorthwyo. Bydd yr Ysgrifennydd yn cysylltu â'r dyn i ganfod pryd fydd y llyfryn yn cael ei gyhoeddi

  - E-bost gan Meirick Davies yn awgrymu ein bod yn ystyried y canlynol: gwneud apêl am hen lyfrynnau/pamffledi ar y Blaid i'w gwerthu ar stondin yn yr Eisteddfod/Cynhadledd, cynhyrchu CD o areithiau Gwynfor Evans a threfnu darlith hefyd gan Rhys Evans awdur "Cofiant Gwynfor Evans". Penderfynwyd cyfeirio hyn at Weithgor Canmlwyddiant Canolog y Blaid

  - E-bost gan John Lethbridge sy'n ymchwilio i hanes etholiadol Etholaeth Dwyrain Abertawe. Trosglwyddodd y Cadeirydd y neges i Hywel Davies i ddelio â hi.

  - Neges gan Syd Morgan yn gofyn a oedd unrhyw un y gallem awgrymu a allai wneud adolygiad o'r llyfr "Cymoedd Dan Gwmwl "gan DJ a Noelle Davies. Cyhoeddwyd yn y

    1920au. Roedd yn credu y byddai'n briodol gwneud hyn oherwydd bydd llyfr newydd yn cael ei gyhoeddi yn fuan "How Black was my valley" gan yr Athro Brad Evans.

  - E-byst gan yr Athro Wyn James gydag awgrym ein bod yn ystyried ffyrdd o gofio cyfraniad sylweddol nifer o ferched i ddatblygiad y Blaid o bosib drwy gyhoeddi llyfryn. Penderfynwyd anfon y negeseuon at Owen Roberts Prif Weithredwr y Blaid i'w hystyried gan y Gweithgor Canmlwyddiant Canolog

- **Cyllid.** £3068 yn y cyfrif. Mae'r Ysgrifennydd wedi cael ad-daliad o'r ffi o £150 a dalwyd i'r Eisteddfod am ddefnydd o Babell y Cymdeithasau.

- **Gweithgareddau 2024**

  - Codwyd y baneri rhowlio yn y Gynhadledd Wanwyn yng Nghaernarfon;

  - **Sesiwn Eisteddfod**; Darlith gan Richard Wyn Jones "O Gymru Fydd i Blaid Cymru ddydd Iau 8 Awst ym Mhabell y Cymdeithasau 2 am 12.30pm

  - **Achlysur Caernarfon**; Nid oes unrhyw beth pendant wedi'i drefnu. Ond mae Richard Wyn Jones wedi nodi y byddai'n barod i roi sgwrs mewn digwyddiad. Mae nhw'n ystyried y posibilrwydd o'i gyfuno â digwyddiad i nodi 50 mlynedd ers i Dafydd Wigley gael ei ethol i San Steffan ac ymddeolioad Hywel Williams.

  - **Ysgol Haf;** dim dyddiadau/lleoliad eto ar gael

  - **Cynhadledd Flynyddol**: Os bydd yn digwydd ac, os felly, pryd, yn dibynnu ar bryd y gelwir yr etholiad i Senedd San Steffan. Lleoliad tebygol Abertawe.

  - **Gweithgor canmlwyddiant y Blaid** Mae'r Prif Weithredwr wedi nodi y bydd yn ailgychwyn yn fuan a bydd y Cadeirydd a'r Ysgrifennydd yn mynychu

- **Unrhyw fusnes arall**

  - Awgrymodd Syd Morgan i ni ystyried y posibilrwydd o godi plac ar y tŷ lle 'roedd Saunders Lewis yn byw yn Abertawe. Cytunwyd y bydd yr Ysgrifennydd yn cysylltu ag aelodau yn yr ardal i ofyn eu barn am y posibilrwydd.

  - Cytunwyd y byddem yn anfon ein dymuniadau gorau at Dafydd Williams, ein Cadairydd, ar ôl ei lawdriniaeth yn ddiweddaf

- **Dyddiad cyfarfof nesaf** 18 Mehefin 2024 am 5.30pm drwy Zoom

CYMDEITHAS HANES PLAID CYMRU HISTORY SOCIETY

Minutes of meeting held on 2 April 2024 at 6pm at 64 St Michaels Road Llandaf Cardiff and through Zoom

- **Attendees**; Dafydd Griffiths, Meri Griffiths, Syd Morgan, Stephen Thomas (Treas), Penri Willliams, Eluned Bush (Sec)

- **Apologies;** Dafydd Williams (Ch), Meirick Davies, Viv Pugh, Brian Thomas

- **Minutes of last meeting accepted.**

- **Matters arising from last meeting.**

    - The Chair, Secretary and Treasure attended a meeting through Zoom with the Chief executive of Plaid Cymru and Robert Phillips of the National Library to discuss the plans the Library has for commemorating the Centenary of the Party**.** Robert Phillips of the Library proposed the following; Annual Lecture by Richard Wyn Jones in November, at least 2 articles in the 2025 edition of their newsletter, Manifesto, to focus on Plaid Cymru, digitisation of about 5O items held in the Library, an exhibition of a selection of the Plaid Cymru archives and film clips on the screen in the public area of the Library for a period during the year to be confirmed. The Chair agreed with the help of the rest of the Committee to prepare a list of suggestions of items to digitise/display.

    - Penri Williams and the Chair are in the process of planning new roller banners on the timeline of the Party for display during 2025.

    - The transcript of Dafydd Wigley's lecture with translation and photographs is now on our web site.

- **Correspondence**

    - Email from a man in Catalonia on behalf of the Coppietters Foundation wanting pictures to go in a booklet written by Alan Sandry on Saunders Lewis. Penri Williams provided pictures from the Society's web site and staff at the national library are also assisting. The Secretary will contact the man to ascertain when the booklet will be published.

    - Email from Meirick Davies suggesting that we consider the following; making an appeal for old booklets/pamphlets on the Party for sale on a stand at the Eisteddfod/Conference, produce a CD of Gwynfor Evans speeches and also organise a lecture by Rhys Evans, author of "Cofiant Gwynfor Evans". It was decided to refer this to the Central Centenary Working Party.

    - Email from John Lethbridge who is researching the electoral history of Swansea East Constituency. The Chair passed the message to Hywel Davies to deal with.

    - Message from Syd Morgan asking if there was anyone we could suggest who could do a review of the book "Cymoedd Dan Gwmwl" by DJ and Noelle Davies. Published in the 1920s He thought it would be appropriate to do this because a new book is soon to be published "How Black was my valley" by Prof Brad Evans.

    - Emails from Prof Wyn James with suggestion that we consider ways of remembering the significant contribution of a number of women to the development of the party possibly through a publication of a booklet. It was decided that the messages be forwarded to Owen Roberts Chief Executive of the Party for consideration by the Centenary Working group.

- **Finance**. £3068 in the account. The Secretary has been reimbursed the £150 fee paid to the Eisteddfod for use of the Societies Tent.

- **Activities 2024**

    - The Society's roller banners were erected at the Spring Conference in Caernarfon

    - **Eisteddfod Session** Lecture by Richard Wyn Jones "From Cymru Fydd to Plaid Cymru" on Thursday 8 August in Societies Tent 2 at 12.30pm

    - **Event in Caernarfon** to remember the meetings held there in 1924 prior to the establishment of PC. Nothing definite has been arranged. But Richard Wyn Jones has indicated that he would be prepared to give a talk at an event. They are considering the possibility of combining it with an event to mark 50 years since Dafydd Wigley was elected to Westminster and Hywel Williams retirement.

    - **Ysgol Haf** no dates/location yet available

    - **Annual Conference** Whether it will take place and if so when depends on when the election to the Westminster Parliament is called. Probable location Swansea.

    - **Centenary Working Group** the Chief Executive has indicated that it will soon restart and the Chair and Secretary will attend.

- **Any other business**

    - Syd Morgan suggested that we consider the possibility of a plaque being erected on the house where Saunders Lewis lived in Swansea. It was agreed that the Secretary will contact members in the area to ask their opinion on the possibility.

    - I was agreed that we would send our best wishes to Dafydd Williams, our Chair, after his recent surgery.

- **Date of next meeting** 18 June 2024 at 5.30pm through Zoom